

Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke: järjestöjaosto

Niklas Wilhelmsson
Oikeusministeriö

Hallitusohjelman kirjaukset

- Pääministeri Marinin hallitusohjelmassa (2019-2023) on useita kirjauksia valtioavustuskäytänteiden uudistamiseksi:
- ”Järjestöille jaettavien avustusten sekä valtionapujen käytäntöjä eri hallinnonaloilla selvitetään oikeusministeriön ja tuotonjakoministeriöiden kesken ja soveltuvin osin yhdenmukaistetaan. Uudistustyön lähtökohtana on kansalaisjärjestöjen autonomian kunnioittaminen ja byrokratian keventäminen, pitkäjänteisyyden ja ennakoitavuuden turvaaminen, järjestöjen yhdenvertainen kohtelu sekä avoimuus ja läpinäkyvyys (s. 81)”.
- ”STM:n veikkausvoittovaroista jakamien avustusten ehdot sekä toimintatavat uudistetaan niin, että uuteen järjestelmään voidaan siirtyä vuoden 2021 avustuksissa. Tavoitteena on kansanvaltaisuuden lisääminen jakoprosessissa, hallinnosta avustuksiin (s. 144)”.
- ”Valmistellaan tarpeelliset esitykset nuorisolain tarkistamiseksi tavoitteena erityisesti avustusprosessien sujuvoittaminen (s. 173)”.

Järjestöjaoston tehtävät

- Jaoston tehtävänä ja tavoitteena ovat selvittää rahapeliteutoista eri hallinnonaloilta järjestöille jaettavat avustukset ja niihin liittyvät valtionapukäytännöt sekä tehdä ehdotus siitä, miten järjestöille jaettavien valtionapujen käytäntöjä tulisi tarpeen mukaan yhdenmukaistaa.
- Jaoston uudistustyön lähtökohtana on kansalaisjärjestöjen autonomian kunnioittaminen ja byrokratian keventäminen, pitkäjänteisyyden ja ennakoitavuuden turvaaminen, järjestöjen yhdenvertainen kohtelu sekä avoimuus ja läpinäkyvyys.
- Jaosto voi työskennellä virkamiesjaostona ja laajennetulla kokoonpanolla. Virkamiesjaoston muodostavat oikeusministeriön, valtiovarainministeriön ja tuotonjakoministeriöiden nimeämät edustajat. Laajennetussa kokoonpanossa ovat virkamiesjaoston lisäksi kutsuttuina asiantuntijoina Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry:n, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n, Suomen Hippos ry:n, Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry:n, Suomen Olympiakomitea ry:n ja Tieteellisten seurain valtuuskunnan edustajat.
- Jaosto tekee esityksen hankkeen ohjausryhmälle 31.5.2021 mennessä.

Ratkaistavat kysymykset

- Osallisuuden rakenteet valtionavustusten myöntämisprosessissa.
- Siirtyminen monivuotisiin avustuksiin arvioidaan.
- Järjestöjen eri rahoituslähteiden merkitys myönnettäviin valtionavustukseen (monirahoitusmallit) tulisi arvioida.
- Talkootyön tai ”in kind” -luontaisuuorituksen merkitys valtioavustuksen määrän arvioinnissa tarvitsee selkeät pelisäännöt. Tällä hetkellä käytäntö esim. vapaaehtoisen talkootyön arvon huomioon ottamisesta valtioavustuksesta päätettäessä vaihtelee.
- Avustusten delegoinnin mahdollisuutta tulisi arvioida. Voidaanko esimerkiksi tiettyjä avustuksia myöntää kattojärjestöille, jotka sitten delegoi niitä eteenpäin jäsenjärjestöilleen.
- Pienavustuskäytäntöjen arviointi. Arvioidaan mahdollisuuksia ottaa käyttöön yhtenäisemmät pienavustuskäytännöt.
- Välittömän ja välillisen kilpailuvaikutusten arviointi yleishyödyllisessä toiminnassa (asiasta tehdään erillinen selvitys, jonka tuloksia ja suosituksia käsitellään järjestöjaostossa).

Ratkaistavat kysymykset

- Avustusten ehdot, jotka eivät ole taloudellisia (esim. tasa-arvo, yhdenvertaisuus toiminnassa jne.), sekä miten ne otetaan huomioon valtionavustuksen määrää arvioitaessa. Näiden nk. yleisten kriteerien vaikutusavustuksen määrään tulevat pohdittaviksi myös hankinta-avustuksissa. Kriteerit tulee säilyttää jatkossakin, mutta niiden sisällöt tulee avata hakuohjeissa, jolloin voitaisiin päästä yhtenäisempää tulkintaan ja arviointiin.
- Mahdollisuudet siirtyä järjestöjen avustamisessa etupainotteiseen arviointiin, enemmän vakiintuneen toiminnan seurantaan painottuvaa arviointia.
- Vaikuttavuus ja sen mittaaminen. Tuloksia on helpompi osoittaa kuin vaikuttavuutta. Miten vaikuttavuuden osoittaminen toteutetaan niin, että se on järkevää ja tarkoituksenmukaista myös suhteessa siihen tehtävään työmäärään (järjestönyrkki).
- Valtionavustusten seuranta. Keskustelussa ollut muun muassa jatkuvan raportoinnin idea, joka voisi tukea avustuksen saajan oman toiminnan seurannan kehittämistä. Läpinäkyvyys on tärkeä. Avustuksen haun, käytön ja arvioinnin läpinäkyvyys voisi purkaa siilomaisuutta, jota kuvaa se, että vakioviranomaisilla on vakiohakijat. Millä tietosisällöillä taattaisiin hyvä läpinäkyvyys.

Ratkaistavat kysymykset

- Tehokkuutta on se, että järjestö voi toteuttaa ydintehtävänsä. Esimerkiksi useat erilliset avustushaut kuormittavat järjestöjä ja sitovat työvoimaa varsinaisesta ydintehtävästä. Tulisi pohtia mikä on tarkoituksenmukaista.
- Kolmannen sektorin organisaatioiden on voitava odottaa, että viranomaiset toimivat ennakoitavasti ja vastuullisuusvelvollisuutensa mukaisesti. Hakemukset ja raportointi ja niiden sisällön yhdenmukaistaminen ja ennakoitavuuden lisääminen. Yhdenmukaiset asiakirjat, hakemusten talousarvioinnin sekä –raportoinnin rakenteet.
- Valtionavustusten talous ja raportointi hankkeen tavoitteiden ja keinojen näkökulmasta (järjestönyrkki).
- Avustuskriteerien läpinäkyvyys ja rahoituspäätösten perustelujen yhtenäistäminen.
- Valtionavustusten valvonnan säännöt.
- Sähköisen haun velvoittavuus: selvitetään, voiko valtionavustuksia hakevat yhteisöt (tai osan yhteisöistä) velvoittaa edes jollakin siirtymäajalla käyttämään hakiessa sähköistä järjestelmää

Valmistelu kesän ja syksyn aikana

- Virkamieskysely
- Järjestökysely
- Järjestönyrkki
- kilpailuneutraliteettiselvitys